

BAY BENNETT VE BAYAN BROWN
VIRGINIA WOOLF

BEYOĞLU KİTABEVİ

37

BAY BENNETT VE BAYAN BROWN
VIRGINIA WOOLF

Türkçesi

Nur Küçük ve Sena Nur Yıldız

Yayın Yönetmeni

Hikmet Akyüz

Editör

Hasan Aksakal

Son Okuma

Hikmet Akyüz

Grafik Tasarım

Mehmet Ali Varış

Kapak Resmi

1924 yılında Hogarth Press tarafından yayınlanan
Bay Bennett ve Bayan Brown baskısının kapak illüstrasyonu.

© Beyoğlu Kitabevi, 2024

ISBN 978-625-98111-6-1

1. Baskı: Şubat 2025

Kitabın tüm yayın hakları Beyoğlu Kitabevi'ne aittir.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında,
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz.

Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

BEYOĞLU KİTABEVİ

Akyüz Kitap Yayıncılık Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti.

Çatmamescit Mah. Camadan Sokak No: 25/3

Beyoğlu / İstanbul

Tel. (507) 858 35 06

www.beyoglukitabevi.com

Sertifika No: 27977

Baskı

Akademi Basın Yayın Org. Tic. Ltd. Şti.

Akademi Matbaa Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok 230

Topkapı-İstanbul

Tel. (212) 493 24 67

Matbaa Sertifika No: 47610

BAY BENNETT
VE
BAYAN BROWN

VIRGINIA WOOLF

TÜRKÇESİ
NUR KÜÇÜK
SENA NUR YILDIZ

VIRGINIA WOOLF

25 Ocak 1882'de Londra'da doğan Virginia Woolf modernist edebiyatın öncü isimlerinden biridir. Romanları, denemeleri ve kısa öyküleriyle tanınan yazar, özellikle içsel dünyaların derinlemesine incelenmesi ve bilinç akışı tekniğinin edebiyata kazandırılmasıyla edebiyatta önemli bir değişimi temsil eder.

Woolf, varlıklı ve entelektüel bir ailede büyüdü. Babası ünlü bir yazar ve eleştirmendi. Ancak, çocukluğunda yaşadığı travmatik olaylar ve zihinsel sağlık sorunları, hayatı boyunca onu etkiledi. Nitekim Woolf, 28 Mart 1941'de, içinde bulunduğu bunalım nedeniyle intihar edecektir.

1912'de Leonard Woolf ile evlendi ve birlikte Hogarth Press adlı yayınevini kurdu. Editör ve yazar olarak ayrı ayrı başarılar yakalayan Woolf'un en önemli eserleri arasında *Mrs. Dalloway*, *Deniz Feneri*, *Orlando* ve *Kendine Ait Bir Oda* sayılabilir. Bu eserlerde kadınların toplumsal konumu, cinsiyet rolleri ve bireyin iç dünyası gibi temaları derinlemesine inceledi. Özellikle *Kendine Ait Bir Oda*, feminist edebiyatın önemli bir yapıtı olarak kabul edilir.

EVE SORUM

Doktorasını 2006'da Michigan Üniversitesi İngiliz Edebiyatı programından alan Eve Sorum, Boston'daki Massachusetts Üniversitesinde akademik kariyerini sürdürmektedir. Araştırmalarında Virginia Woolf, T.S. Eliot, Mina Loy gibi sanatçılara ve I. Dünya Savaşı döneminin edebiyat tarihine yoğunlaşmaktadır. İlk kitabı *Modernist Empathy: Geography, Elegy, and the Uncanny* Cambridge Üniversitesi Yayınları tarafından 2019'da yayınlanmıştır.

NUR KÜÇÜK

İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunudur. 2000 yılından bu yana çeşitli yayınevleri için çevirmenlik ve redaktörlük yapmaktadır.

SENA NUR YILDIZ

Sena Yıldız, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi İktisat Bölümü mezunudur. Meslek hayatını denetim ve danışmanlık sektöründe sürdürmekle birlikte, edebiyata duyduğu ilgi sayesinde üniversite yıllarından itibaren edebi çeviri ve yazı çalışmalarına da devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

Bay Bennett ve Bayan Brown

VIRGINIA WOOLF

7

Virginia Woolf'un

'Bay Bennett ve Bayan Brown'ında

Metin ve Bağlam

EVE SORUM

31

BAY BENNETT VE BAYAN BROWN¹

VIRGINIA WOOLF

Burada bulunanlar arasında roman yazma, yazmaya çalışma veya yazamama gibi akılsızca bir işe kalkışan tek kişi muhtemelen ve belki tercihen benim. Modern roman üzerine konuşma yapmam için beni davet ettiğinizde kendime hangi şeytanın kulağıma fısıldayıp da beni kaçınılmaz kaderime yönlendirdiğini sordum; o zaman karşımda ufak tefek bir figür belirdi: “Benim adım Brown. Sıkıysa yakala” diyen bir erkek ya da bir kadın.

Çoğu romancı aynı deneyimi yaşamıştır. Karşılarında bir Brown, Smith yahut Jones belirir ve son derece baştan çıkarıcı, cezbedici bir edayla “Yakala beni yakalayabilirsen” der. Bu hayalin peşine takılan romancı yaşamının en güzel yıllarını harcayarak ve genellikle pek az para kazanarak bu zorlu uğraşı sürdürür. Pek az romancı o hayalî varlığı yakalar; çoğuysa elbisesinden

1. 18 Mayıs 1924 günü Cambridge’te Heretics Cemiyetine verilen konferansın metnidir.

elinde kalan bir parça veya saından bir tutamla yetinmek zorunda kalır.

Bence erkeklerin ve kadınların roman yazmalarının nedeni kendini bu şekilde onlara dayatan bir karakteri yaratmanın cazibesine kapılmalarıdır; bu görüşümü Arnold Bennett onaylayacaktır. Bir makalesinde şöyle söyler: “İyi bir kurgu eserin temeli karakter yaratmaktan başka bir şey değildir. ... Üslup önemlidir, olay örgüsü önemlidir, bakış açısındaki özgünlük önemlidir. Fakat bu unsurların hiçbirisi karakterlerin inandırıcılığı kadar büyük önem taşımaz. Şayet karakterler gerçekse romanın bir şansı olur; eğer değilse romanın payına düşen unutulmaktır. ...” Buradan hareketle vardığı sonuca göre, şu an itibarıyla birinci sınıf genç romancımız yoktur, çünkü hiçbirisi gerçek ve inandırıcı karakterler yaratamamaktadır.

Bu akşam sözümü sakınmamaya çalışarak tartışmak istediğim konu bu. Kurgu eserde “karakter”den söz ederken ne kastettiğimizi anlamak, Bennett’in ortaya koyduğu gerçeklik meselesi hakkında bir şeyler söylemek ve şayet onun iddia ettiği gibi genç romancılar karakter yaratmakta başarısızlarsa bunun nedeni hakkında bazı fikirler ileri sürmek istiyorum. Ama gayet iyi farkındayım ki çok kapsayıcı ve çok belirsiz bazı ilerisürümlerde bulunmak durumunda kalacağım, çünkü mesele son derece çetin. Karakter hakkında, hatta aslında sanat hakkında ne kadar az şey bildiğimizi düşünün. Ama başlamadan önce bir noktaya açıklık getireyim: Edebiyatı Edward dönemi ve George dönemi olmak üzere iki kampa ayırdığımızı varsayacak ve Wells, Bennett ve Galsworthy’ye Edward dönemi; Forster, Lawrence, Strachey, Joyce ve Eliot’a George dönemi edebiyatçıları diyeceğim.Yalnızca kendi görüşlerimden söz ederek kabul edilmez bir benlikçilik sergilersem lütfen beni mazur görün. Yeterli bilgisi olmayan, hatalar yapan, tek başına bir bireyin fikirlerini dünyanın geneline yüklemek istemem.

İlk ilerisürümümü kabul edeceğinizi sanıyorum: Bu odadaki herkes insan sarrafıdır. Karakter okuma sanatında deneyimi ve becerisi yoksa bir insan başına bir felaket gelmeden bir yıl bile yaşayamaz. Evliliklerimiz, dostluklarımız, büyük oranda da işlerimiz bu sanata bağlıdır; gün içinde karşılaştığımız sorunlar yalnızca onun yardımıyla çözülebilir. Dile getirme cüretinde bulunacağım ikinci ilerisürümse daha tartışmaya açık olabilir: Aralık 1910'da ya da o civarda, insanın karakteri değişmiştir.

Mesela bahçeye çıkıp gülün çiçek açtığını veya tavuğun yumurtladığını görmeye benzer bir şeyden söz etmiyorum. Değişim böyle ani ve belirli değildi. Ama yine de bir değişim olmuştu ve mecburen keyfi davranarak tarihini 1910 yılı civarı olarak belirleyelim. İlk işaretleri Samuel Butler'ın kitaplarında, özellikle *The Way of All Flesh*'te görülen değişim Bernard Shaw'un oyunlarında devam eder. Hayatta da gözlenebilir; basit bir örnek olarak yemek pişirme tarzlarını verebilirim. Victoria dönemi aşçısı derin sulardaki bir livyatan gibi yaşardı: korkutucu, sessiz, gizli ve esrarengiz. George dönemi aşçısı ise güneş ışığını ve temiz havayı seven bir yaratıktır; bazen *The Daily Herald*'ı ödünç almak, bazense bir şapka hakkında tavsiye istemek için misafir odasına girer çıkar. İnsan ırkının değişim gücüne dair daha ciddi örnekler mi istiyorsunuz? *Agamemnon*'u okuyun ve süreç içinde neredeyse sadece Klitemnestra'ya sempati duyup duymadığınızı görün. Veya Carlylelerin evlilik hayatını düşünün ve dâhi bir kadının vaktini kitap yazmak yerine böcekleri defetmekle, kirli tavaları ovmakla harcamasını uygun gören o korkunç geleneksel aile anlayışının hem erkek hem de kadın açısından nasıl bir ziyan ve saçmalık olduğuna hayıflanın. Bütün insan ilişkileri değişti — efendi ve hizmetkâr, karı ve koca, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiler. İnsan ilişkileri değiştiği zaman dinde, davranışlarda, politikada ve edebiyatta da değişim meydana gelir. Bu değişimlerden birinin zamanının 1910 yılı civarı olduğunda anlaştım.

Yukarıda, şayet yaşamının tek bir yılını bile başına bir felaket gelmeden yaşayacaksa insanın karakter okuma konusunda epey beceri kazanması gerektiğini söyledim. Ama karakter okuma gençlerin sanatıdır. Orta ve ileri yaşta bu sanat en çok faydaları için kullanılır; yeni arkadaşlıklara, diğer riskli işlere ve deneyimlere bu yaşlarda pek başlanmaz. Ama romancılar dünyanın kalanından farklıdır, çünkü pratik amaçlar için karakter okumayı yeterince öğrendikten sonra da karakterlere olan ilgileri devam eder. Bir adım daha ileri giderek karakterde ilginçliğini hiç kaybetmeyen bir yan bulurlar. Yaşam pratiğindeki meseleleri geride bıraktıktan sonra, mutlulukları, rahatları veya gelirleri ile hiç ilgisi olmamasına rağmen, insanın birtakım yanları onlara son derece önemli gelmeye devam eder. Karakter incelemesi onlar için merak uyandırıcı bir uğraş haline gelir; karakter yaratmak takıntı olur. Bir noktayı açıklamakta çok güçlük çekiyorum: Romancılar karakter derken neyi kastederler; görüşlerini yazdıkları eserlerde yansıtmaları için onları son derece güçlü biçimde zorlayan o dürtü nedir?

Şimdi eğer izniniz olursa konuyla ilgili analizlere veya soyutlamalara girmek yerine size basit bir öykü anlatacağım; her ne kadar anlamsız olsa da doğruluk değerine sahip olan bu öykü Richmond'tan Waterloo'ya yapılan bir yolculuğun öyküsü. Öyle umuyorum ki bu sayede karakterden ne anladığımı size gösterebilirim ve siz de bir karakterin taşıyabileceği farklı görünimleri ve karakteri sözcüklerle betimlemeye kalkıştığınız an karşınıza çıkan devasa riskleri algılayabilirsiniz.

Birkaç hafta önce bir akşam trene zor yetişmiş ve binebildiğim ilk vagona atlamıştım. Yerime otururken vagona bulunan iki kişinin konuşmasını kesmişim gibi garip ve rahatsız edici bir hisse kapılmıştım. Genç veya mutlu olduklarından değildi, hiç alakası yoktu. İkisi de yaşlıydı, kadın altmışın üstünde, erkekse kırk yaşını aşkındı. Karşılıklı oturuyorlardı; erkek öne doğru eğilmişti, hali

tavır ve yüzündeki kızarıklıktan anlaşıldığı kadarıyla hararetili biçimde konuşmaktaydı; ben gelince geriye yaslandı ve sustu. Onu rahatsız etmiştim, sinirlenmişti. Ama yaşlı hanım, ki ona Bayan Brown diyeceğim, oldukça rahatlamış görünüyordu. Şu temiz ama eski püskü giysiler içindeki kadınlardan biriydi, hani aşırı derecede derli toplu görünüşleri —tüm düğmeleri iliklenmiş, tüm bağcıkları sıkıca bağlanmış, her şeyleri onarılmış ve fırçalanmıştır— yırtık pırtık ve kirli giysilerden daha şiddetli bir yoksulluğu ima eden. Kadının ızdıraptan, endişeden bitap düşmüş bir hali vardı, ayrıca son derece ufak tefekti. Temiz, küçük çizmelerinin içindeki ayakları döşemeye ancak değiyordu. Kendisine destek olacak kimsesi olmadığını, kendi kararlarını kendisi vermek zorunda olduğunu, yıllar önce terk edildiği veya eşi öldüğü için kaygılı ve telaşlı bir hayat sürdüğünü, tek oğlunu büyüttüğünü, onun da muhtemelen kötü yola düşmeye başladığını düşündüm. Tüm bunlar vagonda otururken aklımdan geçti; öyle veya böyle bir tasvirlerini çizmezsem çoğu insan gibi ben de başkalarıyla birlikte yolculuk etmekten rahatsız olurdum. Sonra adama bakınca Bayan Brown ile akrabalığı bulunmadığından emin oldum; daha iri yarı ve cüsseliydi, onun kadar kibar da değildi. Kafamda canlandırdığıma göre iş adamıydı; büyük olasılıkla kuzeyli, saygın bir tahıl tüccarıydı; güzel, mavi şayaklar giymiş, çakısı, ipek mendili ve sağlam deri çantası olan biri. Ama tabii Bayan Brown ile anlaşmaya varmak gibi tatsız bir işi vardı; benim yanımda tartışmayı istemedikleri gizli, belki fena bir iş.

“Evet, Croftlar hizmetkârları konusunda çok şanssızlar” dedi (benim taktığım ismiyle) Bay Smith. Bunu düşünceli bir edayla, daha önceki konularına dönerek durumu kurtarmak amacıyla söylemişti.

“Ah, zavallılar!” dedi Bayan Brown, hafif küçümseyerek. “Büyükanneemin hizmetçisi on beş yaşındayken gelmiş, seksenine

kadar kalmıştı” (bunu belki ikimizi de etkilemek için bir çeşit in-
cinmiş ve saldırgan gururla söyledi).

“Bugünlerde böyle bir şeye pek sık rastlanmıyor,” dedi Bay
Smith, yatıştırıcı bir tonla.

Ardından ikisi de sustu.

“Orada bir golf kulübü amamaları garip; ge girişimciler-
den biri yapar sanıyordum,” dedi Bay Smith, belli ki sessizlikten
rahatsız olmuştu.

Bayan Brown cevap verme zahmetine girmedi.

“Dünyanın bu kısmında büyük değişiklikler gerekleştiri-
yorlar,” dedi Bay Smith, pencereden dışarı bakarken ve o sıra bana
kaçamak bir bakış attı.

Bayan Brown’ın sessizliğinden, Bay Smith’in konuşmasın-
daki zoraki nezaketten anlaşıldığı üzere, adamın kadının üzerinde
gücü vardı ve gücünü kaba bir şekilde kullanıyordu. Belki kadının
oğlu zor duruma düşmüştü veya kendisinin yahut kızının gemi-
şinde acı bir olay yaşanmıştı. Belki kadın bazı malların devri ile
ilgili bir evrak imzalamak için Londra’ya gidiyordu. Belli ki iste-
meden Bay Smith’in eline düşmüştü. Kadına iyice acımaya başla-
dığım sırada birdenbire ve alakasız şekilde şöyle dedi:

“st üste iki yıl yapraklarını tırtıllar yerse bir meşe ölür m,
bana söyleyebilir misin?”

Bunu eğitimli, meraklı bir ifadeyle, gayet canlı bir sesle ve
oldukça kusursuz bir şekilde söylemişti.

Bay Smith afallamıştı, ama güvenli bir konuşma konusu
açılmasından dolayı rahatlamıştı. Kadına böcek istilaları hakkın-
da çabucak bir sürü şey anlattı. Kent’te meyve yetiştiricisi olan er-
kek kardeşinden bahsetti. Kent’te her yıl meyve yetiştiricilerinin
neler yaptığını falan anlattı. Adam konuşurken çok garip bir şey
oldu. Bayan Brown kk, beyaz mendilini çıkarıp gözlerini hafif
hafif silmeye başladı. Ağlıyordu. Ama adamın söylediklerini çok